

Μεταγλωττιστές II

Χρονοπρογραμματισμός κώδικα και βελτιστοποιήσεις
εξαρτημένες από την αρχιτεκτονική

Νικόλαος Καββαδίας
nkavn@uop.gr

21 Δεκεμβρίου 2010

Βελτιστοποιήσεις εξαρτημένες από την αρχιτεκτονική

- Χρονοπρογραμματισμός κώδικα: δρομολόγηση των λειτουργιών (εντολών) του επεξεργαστή σε χρονοθυρίδες δεσμεύοντας αντίστοιχες λειτουργικές μονάδες με στόχο τη βελτίωση των επιδόσεων εκτέλεσης του προγράμματος
- Τεχνικές
 - Χρονοπρογραμματισμός χωρίς περιορισμούς (ASAP, ALAP)
 - Χρονοπρογραμματισμός με περιορισμούς (όπως χρονοπρογραμματισμός λίστας: list scheduling)
 - Ευριστικές τεχνικές: με ακέραιο γραμμικό προγραμματισμό, προσομοιωμένη απόπτηση, γενετικούς αλγορίθμους
- Βελτιστοποίηση κλειδαρότρυπας (peephole optimization): βελτιστοποίηση με αντικατάσταση ομάδας εντολών βάσει δοθέντος κανόνα εξετάζοντας μικρό τμήμα κώδικα
- Υπερβελτιστοποίηση (superoptimization): παραγωγή του βέλτιστου κώδικα χαμηλού επιπέδου με εξαντλητική εξέταση όλων των πιθανών περιπτώσεων

Χρονοπρογραμματισμός κώδικα (code scheduling)

[Aho, 2008, (μετφρ. Ελληνικά)]

- Κατά το χρονοπρογραμματισμό, κάθε λειτουργία ανατίθεται σε ένα μοναδικό βήμα ελέγχου
- Κατηγοριοποίηση των αντίστοιχων τεχνικών
 - χωρίς περιορισμό (UCS: unconstrained scheduling)
 - δεν τίθενται εξωτερικοί περιορισμοί
 - λύνεται με την τεχνική ASAP (As Soon As Possible) και ALAP (As Late As Possible) όπου κάθε λειτουργία αντιστοιχίζεται στο πρώτο ή στο τελευταίο βήμα ελέγχου που μπορεί να ανατεθεί, αντίστοιχα
 - υπό περιορισμό πόρων (RCS: Resource-Constrained Scheduling)
 - χρονοπρογραμματισμός λίστας
 - υπό περιορισμό χρόνου (TCS: Time-Constrained Scheduling)
 - αλγόριθμος χρονοπρογραμματισμού κατευθυνόμενου από δύναμη (force-directed scheduling) ο οποίος προσπαθεί να ισοσταθμίσει τις χρήσεις των υφιστάμενων πόρων
 - υπό περιορισμό πόρων και χρόνου
 - Ευριστικές (heuristic) τεχνικές

Παραλληλία επιπέδου εντολών (ILP: Instruction-Level Parallelism)

- Σήμερα, οι περισσότερες αρχιτεκτονικές επεξεργαστή είναι ικανές για την ταυτόχρονη εκτέλεση περισσότερων της μίας εντολών
- $IPC \geq 1$ (IPC: Instructions per Clock Cycle)
 - αρχιτεκτονικές πολλαπλής έκδοσης εντολών (multiple-issue architectures): εντολές ανακαλούνται από τη μνήμη, αποκωδικοποιούνται και γίνονται διαθέσιμες σε λειτουργικές μονάδες του επεξεργαστή, ταυτόχρονα
 - νέες εντολές εκδίδονται καθώς οι προηγούμενες εντολές βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη (αρχιτεκτονικές με διοχέτευση)
 - συνδυασμός των παραπάνω τεχνικών
- Παράλληλες αρχιτεκτονικές: διαφοροποίηση στον τρόπο έκδοσης εντολών
 - στατικός καθορισμός από το μεταγλωττιστή: VLIW (Very-Long Instruction Word) αρχιτεκτονικές
 - δυναμικός καθορισμός από το υλικό: υπερβαθμωτές (superscalar) αρχιτεκτονικές

Εξαρτήσεις εντολών (instruction dependencies)

- Εξάρτηση εντολής: μία εντολή i_2 εξαρτάται από την εντολή i_1 όταν δεν είναι εφικτό να εκτελεστεί η i_2 πριν την i_1 χωρίς τη μεταβολή της συμπεριφοράς του προγράμματος
- Εξάρτηση δεδομένων: η εντολή i_2 χρειάζεται τουλάχιστον μία τιμή που υπολογίζεται από την i_1
- Είδη εξάρτησης δεδομένων
 - πραγματική εξάρτηση τύπου RAW (Read After Write): η i_2 διαβάζει μία τιμή η οποία γράφεται από την i_1
 - αντι-εξάρτηση τύπου WAR (Write After Read): η i_2 γράφει μία τιμή η οποία διαβάζεται από την i_1
 - αντι-εξάρτηση τύπου WAW (Write After Write): η i_2 γράφει μία τιμή η οποία επίσης γράφεται από την i_1
- Οι αντι-εξαρτήσεις εμφανίζονται λόγω της εγγραφής στην ίδια θέση αποθήκευσης (π.χ. στον ίδιο καταχωρητή). Μπορούν να απομακρυνθούν με επανονομασία των καταχωρητών

Η αρχή της διοχέτευσης εντολών

- Διαχωρισμός μιας λειτουργίας σε μία ακολουθία σταδίων, ιδανικά με τον ίδιο χρόνο καθυστέρησης
- Επιτρέπει την εκτέλεση λειτουργιών με επικάλυψη
- Τρόπος εκμετάλλευσης παραλληλίας στο χρόνο, ενώ η αρχή VLIW εκμεταλλεύεται την παραλληλία στο χώρο
- Διοχέτευση τόσο εντολών όσο και εντός της ίδιας λειτουργικής μονάδας (micro-pipelining)

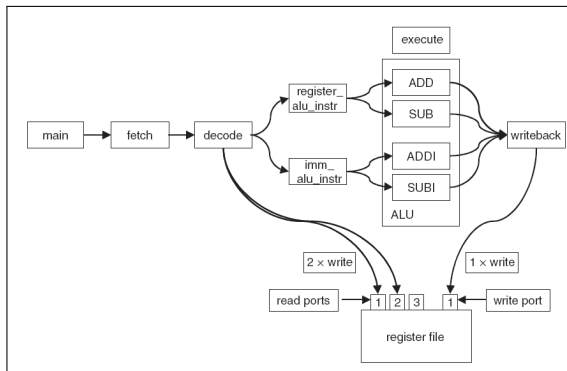
Pipeline stage	cycle						
	1	2	3	4	5	6	7
1	B_1	B_2	B_3	B_4			
2		B_1	B_2	B_3	B_4		
3			B_1	B_2	B_3	B_4	
4				B_1	B_2	B_3	B_4

Χαρακτηριστικά μιας αρχιτεκτονικής διοχέτευσης εντολών

- Περισσότερες της μιας εντολές βρίσκονται ταυτόχρονα σε διαφορετικά στάδια εκτέλεσης
- Πιθανή οργάνωση μιας αρχιτεκτονικής διοχέτευσης
 - Ανάκληση εντολής
 - Αποκωδικοποίηση εντολής
 - Ανάκληση ορισμάτων
 - Εκτέλεση εντολής με ενδεχόμενη προσπέλαση μνήμης
 - Εγγραφή ορισμάτων στο αρχείο καταχωρητών
- Κίνδυνοι (hazards) σε μία αρχιτεκτονική διοχέτευσης
 - Data hazards: λόγω πραγματικών εξαρτήσεων, π.χ. ορίσματα ανάγνωσης που δεν είναι διαθέσιμα
 - Structural hazards: συγκρούσεις για τη δέσμευση λειτουργικών μονάδων (δύο ή περισσότερες εντολές χρειάζονται την ίδια μονάδα)
 - Control hazards: άλματα υπό συνθήκη, των οποίων η τιμή της συνθήκης δεν έχει ακόμη υπολογιστεί

Επεξεργαστές RISC με αρχιτεκτονική διοχέτευσης

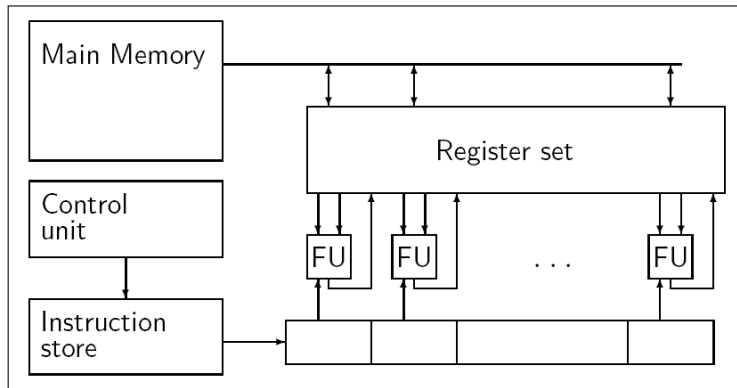
- Περιορισμένο ρεπερτόριο εντολών με λίγους τρόπους διευθυνσιοδότησης, σταθερό μήκος εντολής, ομογενής αρχιτεκτονική καταχωρητών
- Εντολές πάνω σε καταχωρητές, ξεχωριστές εντολές για φόρτωση και αποθήκευση από τη μνήμη

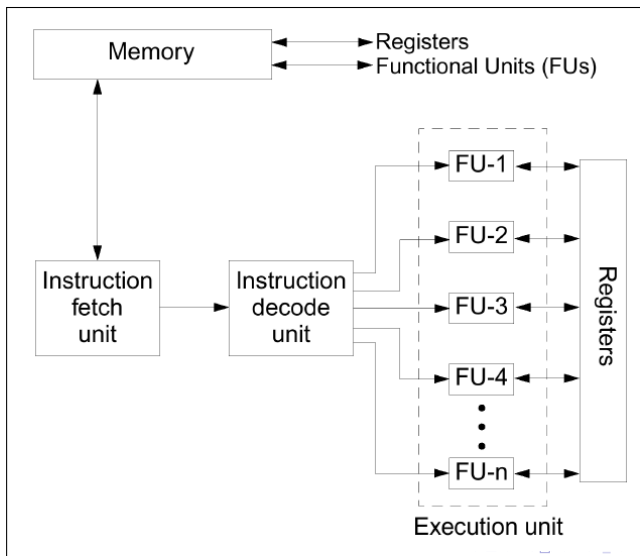
Η αρχιτεκτονική VLIW (1)

- Πολλαπλές λειτουργικές μονάδες (FU: Functional Unit), ιδανικά του ίδιου τύπου αν και αυτό δεν ισχύει στην πράξη (αριθμητική-λογική μονάδα, μονάδα φόρτωσης-αποθήκευσης, πολλαπλασιαστής, διαιρέτης, μονάδα διακλάδωσης)
- Κάθε εντολή απαρτίζεται από μία ομάδα λειτουργιών με κάθε μία από αυτές να εξυπηρετείται από αντίστοιχη λειτουργική μονάδα
- Οι FUs συνδέονται με συστοιχίες καταχωρητών. Η απαίτηση για πολλαπλές θύρες ανάγνωσης/εγγραφής επιβάλλει πολλές φορές το διαμερισμό του αρχείου καταχωρητών

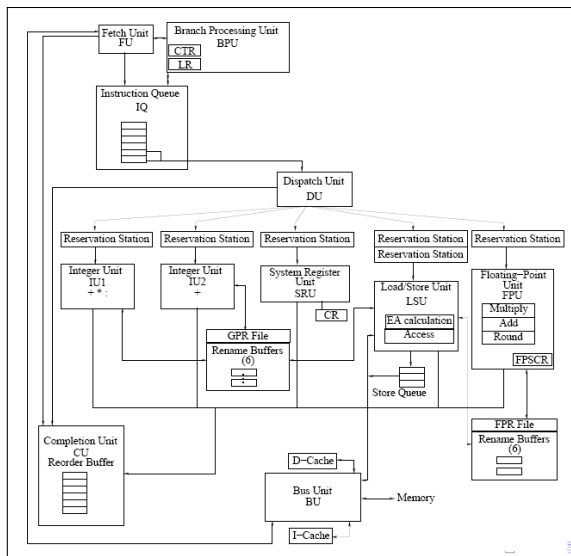
Η αρχιτεκτονική VLIW (2)

Αρχιτεκτονικό περίγραμμα μιας απλής VLIW αρχιτεκτονικής

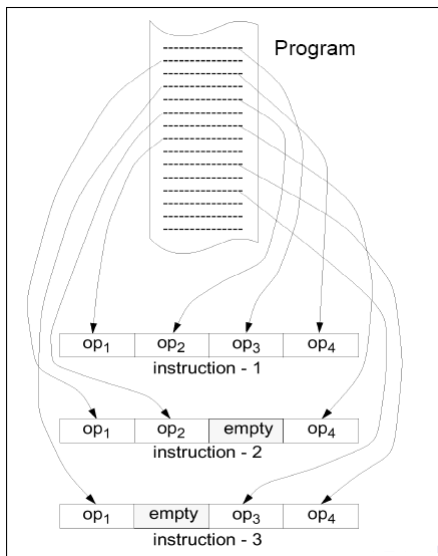
Παράδειγμα RISC/superscalar μικροαρχιτεκτονικής: Επεξεργαστής PowerPC

Αρχές στατικού και δυναμικού χρονοπρογραμματισμού

Στατικός χρονοπρογραμματισμός	Δυναμικός χρονοπρογραμματισμός
Σε χρόνο μεταγλώττισης	Επίλυση στο υλικό
Εφικτή η καθολική εμβέλεια (σε όλο το πρόγραμμα)	Τοπική εμβέλεια
Σε κάθε βήμα: έλεγχος των εξαρτήσεων των υποψηφίων για δρομολόγηση εντολών με εντολές που έχουν δρομολογηθεί προηγουμένως. Δρομολόγηση των κατάλληλων εντολών με την πρέπουσα καθυστέρηση	Με ανάλυση των τοπικών εξαρτήσεων: έλεγχος των εξαρτήσεων των υποψηφίων για δρομολόγηση εντολών με εντολές που ήδη εκτελούνται ή υπόκεινται σε προγραμματισμένη καθυστέρηση. Αποδέσμευση για δρομολόγηση ή συγκράτηση των υποψηφίων εντολών
Η εμβέλεια συνήθως είναι: βασικό μπλοκ, ακολουθία βασικών μπλοκ (π.χ. από ίχνος εκτέλεσης προγράμματος), εσώτεροι βρόχοι	Η εμβέλεια συνήθως είναι: μικρό παράθυρο μέχρι 10-12 εντολές, ώστε οι εξαρτήσεις να είναι επιλύσιμες δυναμικά στο υλικό

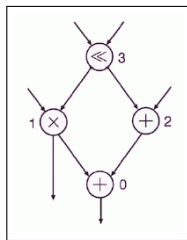
Δρομολόγηση εντολών με στατικό χρονοπρογραμματισμό σε επεξεργαστή VLIW

Αλγόριθμος ακολουθιακής δρομολόγησης με τοπολογική κατάταξη (topological sort)

- Τοπολογική κατάταξη (topological sorting): Οι κορυφές ενός κατευθυνόμενου ακυκλικού γράφου $G(V, E)$ διατάσσονται έτσι ώστε αν ο G περιέχει ακμή $(u, v) \in E$ τότε ο u να εμφανίζεται πριν τον v στην κατάταξη
- Γενικά υπάρχουν περισσότερες από μία έγκυρες τοπολογικές κατατάξεις ενός DAG
- Στο χρονοπρόγραμμα: μία λειτουργία σε κάθε βήμα ελέγχου

```
SEQUENTIAL( $G(V, E)$ )  
Topological sort on  $G$ ;  
Schedule  $u_0$  by setting  $t_0(S) = 0$ ;  
repeat  
{  
    Schedule  $u_i$  in increasing topological order;  
}  
until ( $u_n$  is scheduled);  
return ( $t_i(S)$  for all  $i$ );
```


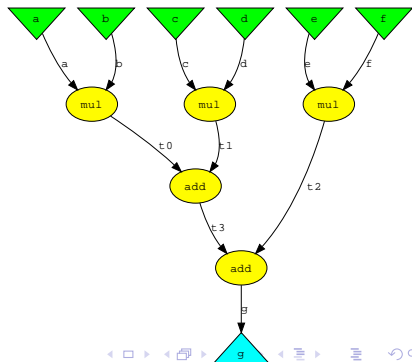
Παράδειγμα 1

- Η σύνθετη έκφραση

$$G = A * B + C * D + E * F$$

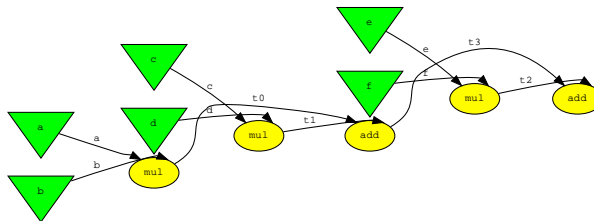
- Ενδεικτικός κώδικας τριών διευθύνσεων

```
t0 = A * B;  
t1 = C * D;  
t2 = E * F;  
t3 = t0 + t1;  
G = t2 + t3;
```


Παράδειγμα 1: Ακολουθιακή δρομολόγηση

Τοπολογική κατάταξη

Παραγόμενος κώδικας συμβολομεταφραστή (υποθέτουμε ότι οι μεταβλητές a , b , c , d , e , f βρίσκονται ήδη σε καταχωρητές)

```
L1:  
mul Rt0, Ra, Rb  
mul Rt1, Rc, Rd  
add Rt3, Rt0, Rt1  
mul Rt2, Re, Rf  
add Rg, Rt3, Rt2
```

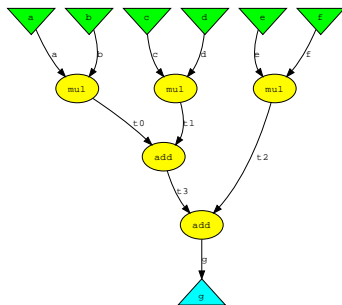
Ο αλγόριθμος ASAP (As Soon As Possible)

- Επιλύει το πρόβλημα του χρονοπρογραμματισμού χωρίς περιορισμούς
- Υποτίθεται ότι το δοσμένο DAG είναι πολικός γράφος (polar graph)

```
ASAP( $G(V, E)$ )  
Schedule  $u_0$  by setting  $t_0(S) = 0$ ;  
repeat  
{  
    Select a vertex  $u_i$  whose predecessors are all scheduled;  
    Schedule  $u_i$  setting  $t_i(S) = \max_{j:(u_j, u_i) \in E} (t_j(S) + d_j)$ ;  
}  
until ( $u_n$  is scheduled);  
return ( $t_i(S)$  for all  $i$ );
```

Παράδειγμα 1: Χρονοπρογραμματισμός ASAP

Χρονοπρόγραμμα ASAP

Παραγόμενος κώδικας συμβολομεταφραστή (οι διπλές κάθετες μπάρες υποδηλώνουν παράλληλη εκτέλεση)

```
L1:  
mul  Rt0, Ra, Rb || mul  Rt1, Rc, Rd || mul  Rt2, Re, Rf  
add  Rt3, Rt0, Rt1  
add  Rg, Rt3, Rt2
```

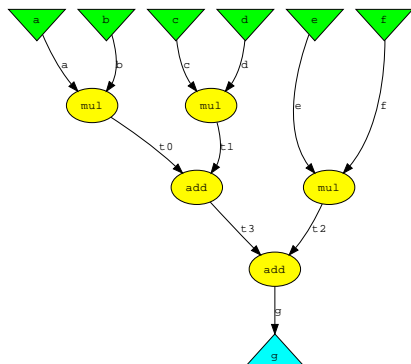
Ο αλγόριθμος ALAP (As Late As Possible)

- Επιλύει το πρόβλημα του χρονοπρογραμματισμού χωρίς περιορισμούς και υπό περιορισμό χρόνου
- Χρησιμοποιεί την έννοια του ορίου καθυστέρησης (latency bound): $\bar{\lambda} = t_n(s) - t_0(s)$

```
ALAP( $G(V, E)$ ,  $\bar{\lambda}$ )
Schedule  $u_n$  by setting  $t_n(L) = \bar{\lambda} + 1$ ;
repeat
{
  Select a vertex  $u_i$  whose successors are all scheduled;
  Schedule  $u_i$  setting  $t_i(L) = \min_{j:(u_i, u_j) \in E} (t_j(L) - d_i)$ ;
}
until ( $u_0$  is scheduled);
return ( $t_i(L)$  for all  $i$ );
```

Παράδειγμα 1: Χρονοπρογραμματισμός ALAP

Χρονοπρόγραμμα ALAP

Παραγόμενος κώδικας
συμβολομεταφραστή

L1:

```
mul Rt0, Ra, Rb || mul Rt1, Rc, Rd
mul Rt2, Re, Rf || add Rt3, Rt0, Rt1
add Rg, Rt3, Rt2
```

Η έννοια της ευκινησίας λειτουργίας (operation mobility)

- Η ευκινησία μιας λειτουργίας ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ των χρόνων έναρξης (start times) όπως αυτοί υπολογίζονται από το χρονοπρογραμματισμό με τους αλγορίθμους ASAP και ALAP
- Δίνεται από τη σχέση: $\mu_i = t_i(L) - t_i(S)$ για τη λειτουργία i
- Μηδενική ευκινησία υπονοεί ότι η συγκεκριμένη λειτουργία μπορεί να ξεκινήσει μόνο στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο προκειμένου να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις του περιορισμού χρόνου
- Μη μηδενική ευκινησία περιγράφει τα διαθέσιμα χρονικά σημεία (βήματα ελέγχου του χρονοπρογράμματος) στα οποία μπορεί να ξεκινήσει η αντίστοιχη λειτουργία

Ο αλγόριθμος χρονοπρογραμματισμού λίστας (1)

- Επαναληπτικός αλγόριθμος, σε κάθε επανάληψη του οποίου επιλέγεται η καταλληλότερη λειτουργία από μία δεξαμενή αδέσμευτων λειτουργιών ώστε αυτή να ανατεθεί στο πρώτο βήμα ελέγχου για το οποίο δεν παραβιάζονται οι περιορισμοί πόρων
- Οι λειτουργίες κρίνονται με βάση μία συνάρτηση προτεραιότητας, η οποία ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του προγραμματιστή
- Στον αλγόριθμο διατηρούνται δύο λίστες:
 - Λίστα **ready**: διαθέσιμες εντολές που μπορούν να δρομολογηθούν κατά σειρά προτεραιότητας
 - Λίστα **active**: εντολές που βρίσκονται σε εκτέλεση
- Σε κάθε βήμα, η εντολή υψηλότερης προτεραιότητας από τη λίστα ready δρομολογείται και μετακινείται στην active όπου μένει για χρόνο εκτέλεσης ίσο με τον απαιτούμενο αριθμό κύκλων μηχανής

Ο αλγόριθμος χρονοπρογραμματισμού λίστας (2)

- Συναρτήσεις προτεραιότητας
 - Η πιο κοινή συνάρτηση προτεραιότητας είναι το μήκος του μακρύτερου μονοπατιού από τον τρέχοντα κόμβο-εντολή μέχρι τον εικονικό κόμβο-ρίζα του ακυκλικού γράφου εξαρτήσεων (data-dependence DAG)
 - Άλλες συναρτήσεις προτεραιότητας είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν όπως για παράδειγμα ο αριθμός των άμεσα διάδοχων κόμβων για την τρέχουσα εντολή (number of immediate successor nodes)

Ο αλγόριθμος χρονοπρογραμματισμού λίστας (3)

```
cycle ← 1;
ready ← { leaf nodes of DDG };
active ←  $\emptyset$ ;

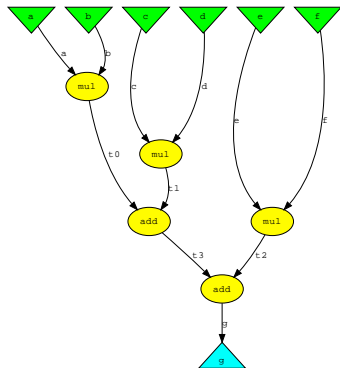
while (ready  $\cup$  active  $\neq \emptyset$ )
  if (ready  $\neq \emptyset$ ) then
    remove an operation from ready;
    Schedule(operation) ← cycle;
    active ← active  $\cup$  operation;
  endif
  cycle ← cycle + 1;
  update the ready queue;
endwhile
```

Παράδειγμα 1: Χρονοπρογραμματισμός λίστας με περιορισμούς πόρων

- Θεωρούμε ότι υπάρχει διαθεσιμότητα ενός πολλαπλασιαστή και ενός αθροιστή

Τελικό χρονοπρόγραμμα λίστας

Παραγόμενος κώδικας συμβολομεταφραστή


```
L1:  
mul Rt0, Ra, Rb  
mul Rt1, Rc, Rd  
mul Rt2, Re, Rf || add Rt3, Rt0, Rt1  
add Rg, Rt3, Rt2
```

Βελτιστοποίηση κλειδαρότρυπας [McKeeman, 1965]

- Γίνεται μετά τη μεταγλώττιση, δηλαδή τη μετατροπή της ενδιάμεσης αναπαράστασης σε τελικό κώδικα
- Η βασική ιδέα
 - Ανακάλυψη τοπικών βελτιστοποιήσεων εξετάζοντας κάθε φορά ένα παράθυρο κώδικα
 - Αντικατάσταση του τρέχοντος μοτίβου εντολών (ακολουθία ή υπογράφος εντολών) εφόσον υπάρχει αντίστοιχος κανόνας αντικατάστασης
- Κανόνες αντικατάστασης

Έκφραση	Αντικατάσταση
<code>mov r1, r1</code>	-
<code>shr r1, r2, 0</code>	<code>mov r1, r2</code>
<code>add r1, r1, constant</code> <code>lw r2, 0(r1)</code>	<code>lw r2, constant(r1)</code>
<code>neg r1, r2</code>	<code>sub r1, \$zero, r2</code>
<code>abs r10, r11</code>	<code>sra \$at, r11, 31</code> <code>xor r10, r11, \$at</code> <code>subu r10, r10, \$at</code>

Το εργαλείο `cort` [`cort`]

- Απλό εργαλείο αντικατάστασης μοτίβων (patterns) από λεκτικές μονάδες σύμφωνα με κανόνα αντικατάστασης
- Όταν ένας κανόνας αναγνωριστεί, εφαρμόζεται πάντα
- Αντιμετωπίζει το πρόγραμμα χαμηλού επιπέδου ως κείμενο
- Μορφή κανόνων στο `cort`

```
<pattern for input line 1>  
...  
<pattern for input line n>  
=  
<pattern for output line 1>  
...  
<pattern for output line m>  
<blank line>
```

- Παράδειγμα

```
abs %0, %1  
=  
sra $at, %1, 31  
xor %0, %1, $at  
subu %0, %0, $at
```

Υπερβελτιστοποίηση [Massalin, 1987]

- Δοθέντος ενός τμήματος κώδικα και του συνόλου εντολών του στοχευόμενου επεξεργαστή, ο υπερβελτιστοποιητής παράγει το βέλτιστο δυνατό κώδικα
- Το πρόβλημα της γέννησης βέλτιστου κώδικα είναι δυσεπίλυτο και έτσι συνήθως η αναζήτηση γίνεται με εφαρμογή ωμής δύναμης (brute-force search) σε συνδυασμό με τεχνικές αποκοπής υποπεριπτώσεων που η περαιτέρω διερεύνησή τους δεν μπορεί να οδηγήσει σε βέλτιστο κώδικα
- Παραδείγματα εφαρμογής: συνάρτηση εξαγωγής προσήμου (signum function), απόλυτη τιμή ακεραίου, μέγιστο και ελάχιστο δύο ακεραίων, πολλαπλασιασμοί/διαιρέσεις με σταθερά
- Εργαλεία υπερβελτιστοποίησης
 - GNU superopt [superopt]
 - Aha superoptimizer [Aha!]

Το εργαλείο superopt (1)

- Χρησιμοποιεί πραγματικά σύνολα εντολών (PowerPC, SPARC) ή ένα γενικό σύνολο εντολών με εντολές όπως: `adc`, `add`, `and`, `copy`, `exchange`, `ior`
- Παράδειγμα: τμήμα κώδικα για την επιλογή υπό συνθήκη σε C

```
r = (unsigned int) (v0 != 0 ? v1 : v2);
```

- Κανόνας στο superopt

```
DEF_GOAL (SELECT, 3, "select", { r = (unsigned_word) v0 != 0 ? v1 : v2; })
```


- Εάν ο χρήστης ζητήσει όλες τις ακολουθίες με 5 ή λιγότερες εντολές, το superopt θα επιστρέψει 276 ακολουθίες εντολών που υλοποιούν τον κώδικα `select`, όπως:

```
1: r3:=sub(r2,r1)
r4:=add_co(r0,-1)
r5:=adc_cio(r5,r5)
r6:=and(r5,r3)
r7:=add_co(r6,r1)
```

Το εργαλείο superopt (2)

- Πραγματοποιεί εξαντλητικό έλεγχο για την εύρεση της βραχύτερης ακολουθίας
- Δέχεται ως είσοδο την έκφραση προς βελτιστοποίηση, καθώς και το μέγιστο αριθμό επιτρεπόμενων εντολών στην παραγόμενη ακολουθία
- Δεν μπορεί να βελτιστοποιήσει κώδικα παράγοντας μεγάλες ακολουθίες καθώς η πολυπλοκότητα του χρησιμοποιούμενου αλγορίθμου είναι εκθετική: $O(m \cdot n^{2n})$ όπου m είναι ο αριθμός των εντολών της στοχευόμενης αρχιτεκτονικής και n είναι η ακολουθία ελάχιστου μήκους για το τμήμα κώδικα υπό βελτιστοποίηση
- Το πρακτικό μέγεθος ακολουθίας εντολών κυμαίνεται μεταξύ 2 και 7 εντολών
- Η υπερβελτιστοποίηση είναι χρήσιμη μόνο για ορισμένα τμήματα κώδικα που εμφανίζονται σε εσώτερους βρόχους

Αναφορές του μαθήματος Ι

- A. V. Aho, R. Sethi, and J. D. Ullman, *Μεταγλωττιστές: Αρχές, Τεχνικές και Εργαλεία*, με την επιμέλεια των: Άγγελος Σπ. Βώρος και Νικόλαος Σπ. Βώρος και Κων/νος Γ. Μασσέλος, **κεφάλαια 8.7, 10, 10.1–10.3**, Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, 2008. Website for the English version: <http://dragonbook.stanford.edu>
- W. M. McKeeman, “Peephole optimization,” *Communications of the ACM*, vol. 8, no. 7, pp. 443–444, July 1965.
- H. Massalin, “Superoptimizer: A look at the smallest program,” in *Proceedings of the Second International Conference on Architectural Support for Programming Languages and Operating Systems (ASPLOS II)*, January 1987, pp. 122–126.
- D. Spinellis, “Declarative peephole optimization using string pattern matching,” *ACM SIGPLAN Notices*, vol. 34, no. 2, pp. 47–51, February 1999.
- A simple retargetable peephole optimizer. [Online]. Available: <ftp://ftp.cs.princeton.edu/pub/packages/lcc/contrib/copt.shar>

Αναφορές του μαθήματος II

The GNU superoptimizer. [Online]. Available:
<ftp://ftp.gnu.org/pub/gnu/superopt/>

The Aha! superoptimizer. [Online]. Available:
<http://www.hackersdelight.org>

Graphviz. [Online]. Available:
<http://www.research.att.com/sw/tools/graphviz/>